

Labklājības ministrija

Sociālās ekonomikas plāns 2026–2029

30.04.2025.

Labklājības ministrija

Sociālā ekonomika Eiropas Savienībā

Kopumā Eiropā ir **≈2,8 miljoni sociālās ekonomikas dalībnieku**:

- rada un saglabā kvalitatīvas darbvietas
- veicina mazāk aizsargāto sabiedrības grupu:
 - sociālo un darba tirgus iekļaušanu
 - vienlīdzīgas iespējas
- sekmē ekonomikas un rūpniecības ilgtspējīgu attīstību
- veicina pilsoņu aktīvu līdzdalību sabiedrībā

Sociālās ekonomikas rīcības plāns

EK pieņēma 09.12.2021.

Mērķis – veicināt sociālās inovācijas, atbalstīt sociālās ekonomikas attīstību un stiprināt tās sociālās un ekonomiskās pārveides spēju.

Sekmēt sociālās ekonomikas pamatmērķus 2030. gadam:

- palielināt nodarbinātības līmeni
- samazināt nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļauto cilvēku skaitu

Eiropas Padomes ieteikums par sociālās ekonomikas pamatnosacījumu izstrādi

Pieņemts 27.11.2023.

Risināmās problēmas:

- piekļuve darba tirgum
- sociālā iekļaušana
- prasmes
- sociālā inovācija un ilgtspējīga ekonomiskā attīstība
- piekļuve publiskajam un privātajam finansējumam
- piekļuve tirgiem un publiskajam iepirkumam
- valsts atbalsts
- nodokļu sistēma
- sociālās ietekmes mērīšana un pārvaldība
- pamanāmība un atpazīstamība
- Eiropas Savienības atbalsts
- īstenošana, uzraudzība un izvērtēšana

Labklājības ministrija

No sociālās uzņēmējdarbības līdz sociālajai ekonomikai

- **Latvijā Sociālā uzņēmuma likums** stājās spēkā 2018. gada 1. aprīlī
- Sociālo uzņēmumu skaits pakāpeniski pieauga līdz 250 uzņēmumiem 2025. gada aprīlī
- Sociālo uzņēmumu atbalstam ar ESF līdzfinansējumu izveidots projekts «Atbalsts sociālajai uzņēmējdarbībai»
 - Pirmais projekts tika īstenots 2016.–2023.gadā, kopējā projekta summa 16,5 milj. EUR, sadarbībā ar Altum finansēti 204 sociālo uzņēmumu biznesa projekti par summu 12,2 milj. EUR
 - Otrais projekts tiek īstenots 2024.–2029.gadā, kopējā projekta summa 12 milj. EUR, sadarbībā ar Altum plānots finansēt 120 sociālo uzņēmumu biznesa projektus par summu 7 milj. EUR, 2025. gada aprīlī piešķirti 60 granti par 3,5 milj. EUR
- Paralēli ar grantiem Labklājības ministrija īsteno arī citus atbalsta pasākumus: kompensācijas sociālajiem uzņēmumiem par personu ar invaliditāti un GRT nodarbināšanu, konsultācijas sociālajiem uzņēmumiem, sabiedrības izpratnes veidošana, sociālās uzņēmējdarbības ekosistēmas nostiprināšana
- **Sociālā ekonomika aptver daudz plašāku ekonomikas subjektu loku:** 27 000 sociālās ekonomikas dalībnieki pret 250 sociālajiem uzņēmumiem
- Sociālās ekonomikas gadījumā netiek radīts jauns ekonomikas dalībnieku veids, bet gan tiek apkopota informācija par jau pastāvošiem ekonomikas subjektiem, kurus regulē spēkā esoši likumi, reģistrē Uzņēmumu reģistrs, VID, LM un sniedz atbalstu attiecīgo nozaru politiku ietvaros
- Sociālās ekonomikas plāns ir mēģinājums rast «kopsaucēju» visiem sociālās ekonomikas dalībniekiem, kuri paralēli ar saviem un savas nozares mērķiem veido sociālo ekonomiku un rada nozīmīgu valsts kopējo labumu daļu

Labklājības ministrija

Definīcijas – sociālā ekonomika

Sociālā ekonomika ir ekonomisko subjektu, tai skaitā **biedrību** un **nodibinājumu** (gan biedru labuma, gan sabiedriskā labuma), **sociālo uzņēmumu**, **kooperatīvo sabiedrību** un **krājaizdevu sabiedrību** kopums, kur dalībnieki atbilst šādām pazīmēm:

- tie ir **privātas struktūras**, kas ir neatkarīgas no publiskā sektora iestādēm;
- tie nodrošina preces un pakalpojumus **saviem biedriem** vai **sabiedrībai**;
- tie darbojas saskaņā ar principu – **cilvēki**, kā arī sociālie vai vides aizsardzības mērķi **ir prioritāri salīdzinājumā ar peļņu**;
- **lielāko daļu savas peļņas** (ienākumu pārsnieguma pār zaudējumiem) tie **atkārtoti iegulda**, lai turpinātu īstenot savus sociālos vai vides aizsardzības mērķus un veiktu darbības dalībnieku/lietotāju interesēs (“kolektīvās intereses”) vai visas sabiedrības interesēs (“vispārējās intereses”);
- tie īsteno **demokrātisku** vai **līdzdalības pārvaldības** formu.

Sociālās ekonomikas dalībnieki

Economiskās vienības	Skaitis	Privāta struktūra	Nodrošina preces vai pakalpojumus		Cilvēku, kā arī sociālā vai vides mērķa pārkāpums par peļņu	Lielākās daļas peļņas ieguldīšana sociālajiem, / vides mērķiem	Demokrātiskā vai līdzdalības pārvaldība
			saviem biedriem	sabiedrībai			
Biedrības – sabiedriskā labuma	1 274	Pamatā – JĀ		JĀ	JĀ	JĀ	JĀ
Biedrības – biedru labuma	22 420	Pamatā – JĀ	JĀ		JĀ	JĀ	JĀ
Nodibinājumi – sabiedriskā labuma	234	Pamatā – JĀ		JĀ	JĀ	JĀ	JĀ
Nodibinājumi – pārējie	1343	Pamatā – JĀ	JĀ		JĀ	JĀ	JĀ
Sociālie uzņēmumi	205	Pamatā – JĀ	JĀ	JĀ	JĀ	JĀ	JĀ
Kooperatīvās sabiedrības	1 600	Jāatlasa atbilstošās	JĀ		JĀ	Pamatā – JĀ	?
Kooperatīvās krājaizdevu sabiedrības	28	JĀ	JĀ		JĀ	Pamatā – JĀ	JĀ
KOPĀ:	27 100	≈ 15% no kopējā UR reģistrēto subjektu skaita 181 000					

Labklājības ministrija

Definīcijas – sociālā inovācija

Sociālā inovācija ir aktivitāte, kura ir sociāla gan attiecībā uz tās mērķi, gan tās līdzekļiem, un jo īpaši aktivitāte, kura ir saistīta ar tādu jaunu ideju izstrādi un īstenošanu attiecībā uz precēm, pakalpojumiem, paņēmieniem un modeļiem, kas vienlaikus apmierina gan sociālās vajadzības, gan rada jaunas sociālās attiecības vai sadarbības izpausmes starp publiskām, pilsoniskās sabiedrības vai privātām organizācijām, tādējādi sniedzot labumu sabiedrībai un veicinot tās spēju rīkoties.
(Definīcija no ESF+ Regulas)

Sociālās inovācijas pazīmes

- **Mērogojamība** (scaling) - ideju var paplašināt un ieviest arī citur. Ja risinājums darbojas vienā vietā, to var pārņemt citas nozares, pilsētas, valstis u.c.
- **Jauninājums** (novitāte) - ideja ir pilnīgi jauns risinājums vai arī jauns veids, kā izmantot jau esošas lietas. Piemēram, jauns tehnoloģisks risinājums vai jauna pieeja problēmas risināšanā.
- **Sociālā ietekme** - ideja uzlabo cilvēku dzīvi un rada pozitīvas pārmaiņas sabiedrībā. Cilvēkiem ir vieglāka dzīve, sabiedrība kļūst taisnīgāka, vide uzlabojas u.c.
- **Efektivitāte** - ideja vai risinājums darbojas labāk vai izdevīgāk nekā esošās metodes. Ja, piemēram, kāda jauna metode palīdz risināt problēmu ātrāk, lētāk vai ar labākiem rezultātiem, tā ir efektīvāka.
- **Ilgtermiņa** - ideja spēj darboties ilgtermiņā. Risinājums turpinās darboties arī pēc tam, kad sākotnējais finansējums beigsies vai cilvēki, kas to uzsāka beigs darbu. Ilgtspējīgas idejas nerada jaunas problēmas nākotnē, piemēram, kaitējot videi vai sabiedrībai.
- **Labuma saņēmēju iesaiste** - idejas izstrādē un ieviešanā iesaistīti cilvēki, uz kuriem risinājums ir vērsts (tie, kuriem ir vajadzīga palīdzība vai atbalsts). Viņi palīdz noskaidrot labāko risinājumu un piedalās realizācijā.

Labklājības ministrija

Sociālās ietekmes mērīšana

Sociālās ietekmes mērīšana ir **instruments**, kas palīdz sociālās ekonomikas organizācijām **izvērtēt savu efektivitāti** un sniegt **pierādījumus par to radīto ietekmi uz sabiedrību**.

Radītā ietekme - pamats datos balstītai pieejai, lai izstrādātu mērķētākus un efektīvākus sociālās ekonomikas atbalsta mehānismus.

Pasaulē tiek izmantotas dažādas **pieejas sociālās ietekmes mērīšanai**:

- **Izmaiņu teorija** (Theory of Change) – definē, kā organizācijas darbības noved pie paredzētajiem sociālajiem rezultātiem; palīdz noteikt galvenos ietekmes ceļus un nepieciešamos resursus.
- **Sociālās atdeves uz ieguldījumu novērtējums** (Social Return on Investment – SROI) – pārvērš sociālos rezultātus finansiālās vērtībās, lai novērtētu izmaksu un ieguvumu attiecību; iekļauj ieinteresēto pušu viedokli, lai noteiktu radīto sociālo vērtību.
- **Galvenie veikspējas rādītāji** (Key Performance Indicators – KPIs) – konkrēti, izmērāmi mērķi, kas saistīti ar sociālo ietekmi (piemēram, atbalstīto cilvēku skaits, nabadzības mazināšana, nodarbinātības pieaugums).
- **Atbilstība ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem** (SDGs) – novērtē ietekmi, balstoties uz ieguldījumu ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķos (piemēram, nabadzības mazināšana, dzimumu līdztiesība, klimata rīcība).
- Sociālo uzņēmumu **līdzsvarotā vērtējuma karte** (Balanced Scorecard) – apvieno finanšu, klientu, iekšējo procesu un sociālās ietekmes rādītājus.
- **Randomizēti kontrolēti eksperimenti** un citas eksperimentālās metodes – izmanto, lai veiktu precīzu ietekmes novērtējumu, īpaši politikas un programmu izvērtēšanā.
- **Ieinteresēto pušu atsauksmes un līdzdalības metodes** – vāc kvalitatīvus datus no saņēmējiem, darbiniekiem un partneriem, lai novērtētu ietekmi.

Nepieciešams veikt pētījumu/izvērtējumu par sociālās ekonomikas sektoru un tā sociālo ietekmi uz sabiedrību Latvijā.

Labklājības ministrija

Sociālās ekonomikas plāns 2026-2029

Institucionālais virziens

**Ietvars, atbildības,
uzraudzība**

- Definīcijas
- Atbildību sadalījums
- Reģistri un dati
- Regulārs monitorings
- Sociālās ietekmes pētījumi/izvērtējumi
- Konsultatīvā padome

Mērķa grupas virziens

**Piekluve darba tirgum un
sociālā iekļaušana**

- Darba integrācija un mērķa grupu sasniegšana
- Pakalpojumu attīstība sociāli iekļaujošākai sabiedrībai
- Prasmju attīstība
- Brīvprātīgais darbs

Sistēmiskais virziens

**Sociālo ekonomiku
veicinošo sistēmu
attīstība**

- Piekluve finansējumam
- Sociāli atbildīgi publiskie iepirkumi
- Nodokļu sistēmas atbalsts
- Sociālās inovācijas
- Pamanāmība un atpazīstamība
- Sociālās ekonomikas ekosistēmas stiprināšanas pasākumi

Labklājības ministrija

Par ko NAV Sociālās ekonomikas plāns?

Lai neradītu pārpratumus, ir svarīgi vienoties, par ko nebūs Sociālās ekonomikas plāns:

- ✓ Netiks radīts jauns juridiskais statuss sociālās ekonomikas dalībniekiem – tie turpinās darboties esošajā statusā atbilstoši esošajiem tiesību aktiem
- ✓ Netiks veidots jauns reģistrs sociālās ekonomikas dalībniekiem, jo tie jau ir reģistrēti atbilstoši savam juridiskajam statusam
- ✓ Plāns nav paredzēts sociālās ekonomikas dalībnieku papildu finansēšanai; atbalsta organizācijas un finansēšanas avoti paliek nemainīgi

Labklājības ministrija

Plāna 1. institucionālais rīcības virziens: Sociālās ekonomikas ietvars, atbildības sadalījums, uzraudzība

Politikas mērķis:

izveidot ietvaru un noteikt atbildības sadalījumu sociālās ekonomikas optimālai darbībai; izveidot uzraudzības mehānismu, kas nodrošina sociālās ekonomikas subjektu uzskaiti un darbības apkopojumu.

Politikas rezultāti:

- 1) Sociālās ekonomikas subjekti savā darbībā rada labvēlīgu sociālo ietekmi; par to ir informēta un tajā tiek iesaistīta sabiedrība.
- 2) Apstiprināts ietvars, kas identificē sociālo ekonomiku.

Pasākumi:

1. Pētījums / izvērtējums par sociālās ekonomikas dalībniekiem, nepieciešamajiem pasākumiem to darbības nodrošināšanai.
2. Sociālās ekonomikas sadarbības platformas – konsultatīvās padomes – izveidošana.
3. Sociālās ekonomikas jēdziena / definīciju iestrāde.
4. Sociālās ekonomikas subjektu identificēšana un sasaiste starp reģistriem, uzskaites mehānisma izveide. Sociālās ekonomikas satelītkonta izveidošana valsts oficiālās statistikas tēmu sarakstā.
5. Sociālās ekonomikas dalībnieku ikgadējais monitorings.
6. Regulāra pētījumu un izvērtējumu veikšana.

Labklājības ministrija

Plāna 2. mērķa grupas rīcības virziens: Piekļuve darba tirgum un sociālā iekļaušana

Politikas mērķis:

iesaistīt sociālās ekonomikas dalībniekus iekļaujošas nodarbinātības un sociālās iekļaušanas politikas mērķu sasniegšanā un nevienlīdzības mazināšanā.

Politikas rezultāti:

- 1) Stiprināta sociālās ekonomikas loma iekļaujošas nodarbinātības un sociālās iekļaušanas pasākumu īstenošanā.
- 2) Pilnveidots atbalsts sociālās ekonomikas dalībniekiem, kas nodarbina sociālās atstumtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas.
- 3) Sociālās ekonomikas iesaistīšana nevienlīdzības mazināšanā.

Pasākumi:

1. Darba integrācijas veicināšana sociālās ekonomikas sektorā.
2. Sabiedrības un darba devēju iesaiste darba integrācijas veicināšanā ar sociālās ekonomikas palīdzību.
3. Pakalpojumu attīstība noteiktu sabiedrības grupu atbalstam un sociāli iekļaujošākai sabiedrībai.
4. Brīvprātīgā darba kā prasmju apguves iespēju veicināšana sociālajā ekonomikā.
5. Sociālās ekonomikas dalībnieku motivēšana pakalpojumu pieejamības veicināšanai noteiktām personu grupām.
6. Zināšanu attīstība un pārnese sociālās ekonomikas vajadzībām.

Labklājības ministrija

Plāna 3. sistēmiskais rīcības virziens: Sociālo ekonomiku veicinošo sistēmu attīstība

Politikas mērķis:

izveidot sociālās ekonomikas atbalsta mehānismus, kas nostiprina un paplašina sociālās ekonomikas dalībnieku veikspēju, mērogojot sociālās ekonomikas radīto labvēlīgo sociālo ietekmi.

Politikas rezultāti:

- 1) Izveidota sociālās ekonomikas dalībnieku finansiālā atbalsta sistēma.
- 2) Publiskajos iepirkumos tiek iesaistīti sociālās ekonomikas dalībnieki.
- 3) Nodokļu sistēmā paredzēti stimuli sociālo ietekmi radošai saimnieciskajai darbībai.
- 4) Īstenoti sociālo inovāciju atbalsta projekti.
- 5) Tiek veidota vienota sociālās ekonomikas ekosistēma, veicinot sabiedrības, uzņēmēju u.c. iesaistīto izpratnes palielināšanu.

Pasākumi:

1. Piekļuves finansējumam veicināšana.
2. Sociāli atbildīgu publisko iepirkumu veicināšana.
3. Sociālo ekonomiku atbalstošas nodokļu sistēmas veidošana.
4. Tiesiskā regulējuma pilnveide sociālās ekonomikas atbalstam.
5. Sociālo inovāciju veicināšana.
6. Sociālās uzņēmējdarbības un sociālās ekonomikas ekosistēmas nostiprināšana un attīstība.

Labklājības ministrija

Resursi

Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.–2027. gadam 4.3.3. specifiskā atbalsta mērķa [...] 4.3.3.3. pasākums "Atbalsts sociālajai uzņēmējdarbībai":

- Kopējais finansējums 12 milj. EUR, tai skaitā:
 - Altum granti - 7 milj. EUR
 - Pārējais atbalsts, sabiedrības izpratnes veidošana, sociālās uzņēmējdarbības ekosistēmas nostiprināšana u.c. - 5 milj. EUR
- Pasākuma ietvaros tiek plānots finansējuma palielinājums sociālās ekonomikas ekosistēmas atbalsta pasākumu īstenošanai 1,8 milj. EUR
- Sociālā ekonomika – kā horizontālais jautājums citu nozaru pasākumos/projektos

Labklājības ministrija

Paldies!

www.lm.gov.lv